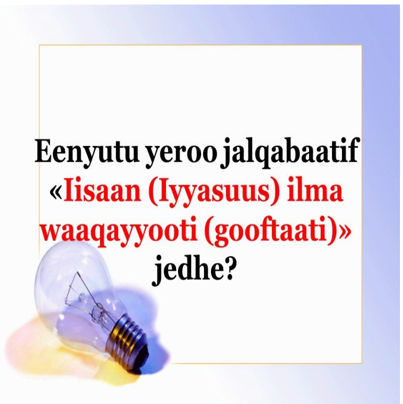

Iisaa (Iyyasuus)-Kutaa-2

Description

Iisaan gara Samii Ol-Fuudhamuu
Akkuma beekamu Iisaan (nageenyi isarratti haa jiraatuu) gara ilmaan Israaâ€™el nabiyyii taâ€™uun ergame. Garuu Yahuudonni Iisaa wantoota adda addaatin maqaa xureessu fi yakkuu turan. Dhumarratti isa ajjeesuf shira (tooftaa) baasan. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa akkana jechuun dubbata:

﴿وَمَكَرُوا۟ وَمَكَرَ ٱللَّهُ ۖ وَٱللَّهُ خَيْرُ ٱلْمَـٰكِرِينَ ﴿٥٤﴾ إِذْ قَالَ ٱللَّهُ يَـٰعِيسَىٰٓ إِنِّى
مُتَوَفِّيكَ وَرَافِعُكَ إِلَىَّ وَمُطَهِّرُكَ مِنَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟﴾

â€œ**Isaan tooftaa baasan, Rabbis tooftaa baase. Rabbiin immoo irra caalaa warra tooftaa baasuti. Yeroo Rabbiin [akkana] jedhe** [yaadadhu] **â€œYaa Iisaa! Ani si fudha, gara Kiyyattis ol si kaasa. Warroota kafaran irraas si qulqulleessa.**â€• Suuratu Aali-Imraan 3:54-55

Yahuudonni Iisaa ajjeesuuf tooftaa baasan. Garuu Rabbiin oltaâ€™aan isaan dursuun tooftaa san caalu baase. Tooftaan kunis Iisaa gara Isaatti ol fudhachuu fi nama Iisaa fakkaatu isaanitti fakkeessudha. Seenaan tooftaa kana fakkaata:

Yahuudonni yommuu Iisaa ajjeesuf walitti qabaman, Iisaan isaan jalaa dheessun mana keessa seene. Mootiin isaanii namticha maqaan isaa Yahuuz jedhamu Iisaatti seenee akka ajjeesu ykn baasu ajaje. Namtichi kuni mana ni seene, garuu Iisaa hin arganne. Rabbinis fakkaataa iisaa namticha kanarratti darbe. Kana jechuun akka Iisaa fakkaatu isa taasise, Iisaa immoo gara samii ol fuudhe. Namtichi kuni yommuu bahu yahuudonni Iisaa kan fakkaatu taâ€™ee isa argan. Namtichi â€œani saahiba (hiriyyaa) keessanâ€• osoo jedhu, yahudoonni isa qabuun rarraasanii ajjeesan. Ergasi ni jedhan, â€œFuulli isaa fuula Iisaa fakkaata. Qaamni isaa immoo qaama saahiba keenyaa fakkaata. Kuni saahiba keenya yoo taâ€™e Iisaan eessa dhaqee? Kuni Iisaa yoo taâ€™e, saahibni keenya isa dhaqee?â€• Isaan jidduutti wal dhabbiin

guddaan ni uumame[1]â€•. Kanaafi, Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aala itti aanse ni jedha:

م إِنَّا قَتَلْنَا ٱلْمَسِيحَ عِيسَى ٱبْنَ مَرْيَمَ رَسُولَ ٱللَّهِ وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ
شُبِّهَ لَهُمْ وَإِنَّ ٱلَّذِينَ ٱخْتَلَفُوا۟ فِيهِ لَفِى شَكٍّ مِّنْهُ مَا لَهُم بِهِۦ مِنْ عِلْمٍ إِلَّا
ظَّنِّ وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًۢا ﴿١٥٧﴾ بَل رَّفَعَهُ ٱللَّهُ إِلَيْهِ وَكَانَ ٱللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿١٥٨﴾ وَإِن مِّنْ
كِتَٰبِ إِلَّا لَيُؤْمِنَنَّ بِهِۦ قَبْلَ مَوْتِهِۦ وَيَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا ﴿١٥٩﴾

â€œ**Ammas isaan â€œNuti Masiih Ä°isaa ilma Mariyam, Ergamaa Rabbii ajjeefne jirraâ€• waan jedhaniif [isaan abaarre]. Isaanitti fakkeefame malee isaan isa hin ajjeefne, hin fannisnes. Warroonni waaâ€™ee isaa ilaalchisee wal dhaban dhugumatti isa irraa shakkii keessa jiru. Shakkii hordofuu malee isa irratti beekumsa homaatu hin qaban. Qabatamaan isaan isa hin ajjeefne. Dhugumatti Rabbiin gara Isaatti ol fuudhe. Rabbiinis injifataa, ogeessa taâ€™eera. Abbooti kitaabaa irraa eenyullee hin jiru duâ€™a isaatiin dura kan isatti amanu yoo taâ€™e malee. Guyyaa Qiyaamaas isaan irratti ragaa taâ€™a**.â€• Suuratu An-Nisaa 4:157-159

Yahuudonni Iisaa (nageenyi isarratti haa jiraatu) ajjeefne jirra jedhan. Garuu Rabbiin nama biraa isaanitti fakkeesse malee Iisaa hin ajjeefne. â€œ**Warroonni waaâ€™ee isaa ilaalchisee wal dhaban dhugumatti isa irraa shakkii keessa jiru.â€•** Waaâ€™ee Iisaa (Iyyasuus) ilaalchisee Kiristaanonni fi Yahudoonni wal dhabbii guddaa keessa seenan. Yahudoonni ajjeefne jirra jedhan. Kiristaanoni gariin Iyyasuus nuuf jedhe duâ€™e jedhan. Gariin isaanii Iyyasuuf gooftadha, ykn ilma gooftaati jedhan. Kuni hundi dhugaa irraa kan fagaate fi ragaa hin qabneedha. Kanaafi itti aanse akkana jedhe, â€œ**Shakkii hordofuu malee isa irratti beekumsa homaatu hin qaban.â€•** Kana jechuun waaâ€™ee Iisaa ilaalchisee wanti isaan jedhanii fi hordofan shakkii qofa. Beekumsa sirrii fi dhugaa taâ€™e hin qaban.

â€œQabatamaan isaan isa hin ajjeefne. Dhugumatti Rabbiin gara Isaatti ol fuudhe.â€• Kana jechuun dhugumatti yahuudonni Iisaa (Iyyasuusin) hin ajjeefne. Dubbiin Kiristaanotaa â€œIyyasuus cubbuu keenyaf jedhe duâ€™eâ€• kan jedhus soba. Garuu Rabbiin gara Isaatti ol fuudhe. â€œ**Rabbiinis injifataa, ogeessa taâ€™eera.**â€• Rabbiin waan hundaa irratti Dandaâ€™aa, Injifataa fi Ogeessa waan taâ€™eef Iisaa gara samii ol fuudhun homaa Isatti hin ulfaatu.

â€œAbbooti kitaabaa irraa eenyullee hin jiru duâ€™a isaatiin dura kan isatti amanu yoo taâ€™e malee.â€• Asitti abbooti kitaabaa yommuu jedhu Yahuudotaa fi Kiristaanota jechuu isaati. Mufasiroonni (Hayyoonni Qurâ€™aana ibsan) aaya tanaaf ibsa lama kennanii jiru:

1**ffaa**â€“ Maq-dhaalli â€œ**duâ€™a isaatiin dura.â€•** Jedhu keessa jiru, nama Kiristaana ykn Yahuudaa taâ€™e agarsiisa. Kanaafu, hiikni isaa kana taâ€™a: Nama Kiristaanaa ykn yahuudaatti duuti yommuu dhuftu, Iisaan (Iyyasuus) gabrichaa fi Ergamaa Rabbii akka taâ€™e ni amana. Gooftaa ykn ilma gooftaa akka hin taane yeroo duâ€™aa ni hubata. Garuu kuni homaa isa hin fayyadu, ibidda irraa isa hin baraaru.

Kuni kan agarsiisu Kiristaanotaa fi Yahuudota akeekachisuu fi haaluma amma irra jiraniin akka itti hin fufneefi. Waaâ€™ee Iisaa ilaalchisee soba irra jiran yoo itti fufan yeroo duâ€™aa ni gaabbu. Guyyaa Qiyaamaa immoo san caalaa gaabbu.

2ffaa- Maq-dhaalli â€œ**duâ€™a** isaatiin **duraâ€•** jedhu keessa jiru â€œÄ°isaaâ€• agarsiisa. Hiikni isaa kana taâ€™a: Abbooti kitaabaa irraa eenyullee hin jiru duâ€™a Ä°isaatiin dura kan amanu yoo taâ€™e malee. Kunis kan taâ€™u Qiyaamaan yommuu dhiyaattudha. Ä°isaan yommuu gara dachii buâ€™u booyye ni ajjeesa, Masqala ni caccabsa, Islaama malee amanti biraa hin qeebalu. Kanaafu, yeroo kanatti Yahuuda fi Kiristaanonni Iisaan gabrichaa fi Ergamaa Rabbii akka taâ€™e ni amanu[2].

â€œ**Guyyaa Qiyaamaas isaan irratti ragaa taâ€™a**.â€• Hayyuun Qataadah jedhamu kana ilaalchisee ni jedha: â€œRabbiin irraa ergaa akka isaanitti geessee fi gabricha Rabbii akka taâ€™e isaan irratti ragaa baha.â€• â€œAni Gooftaadha ykn ilma gooftaati na waaqefadhaaâ€• isaaniin kan hin jenne taâ€™uu ni labsa. Ragaan Iisaan (Iyyasuus) bahuu haala kanaan dhuma suuratu Maaâ€™ida keessatti dhufee jira:

> â€œ**Yeroo Rabbiin â€œYaa Iisaa ilma Mariyam! Sila situ namootaan â€˜Anaa fi haadha tiyya Rabbii gaditti gabbaramaa (gooftaa waaqefatamu) lama taasifadhaaâ€™ jedhee?â€• jedhu [yaadadhu]. Innis ni jedha, â€œAti Qulqulloofte! Ani waan haqa naaf hin taanee jechuun naaf hin taâ€™u. Yoo ani san kan jedhu taâ€™e dhugumatti Ati beektee jirta. Wanta lubbuu kiyya keessa jiru ni beekta, ani waan nafsii Kee keessa jiru hin beeku. Dhugumatti Ati sirritti beekaa waan fagoo fi hin mulâ€™anneeti. Waan Ati itti na ajajje, â€œRabbii Gooftaa kiyyaa fi Gooftaa keessan taâ€™e gabbaraaâ€• jechuu malee waan biraa isaaniin hin jenne. Hangan isaan keessa turetti isaan irratti ragaan ture. Erga ol na fuutee booda, Ati isaan irratti Tiiksaa turte. Ati waan hundaa irratti ragaadha. Yoo isaan adabde (azzabde), gabrootuma keeti. Yoo isaaniif araaramtes, Ati Simatu Injifataa Ogeessa.**â€•
> *Suuratu Al-Maaâ€™ida 5:116-118*

Kuni ragaa Guyyaa Qiyaamaa Iisaan (Iyyasuus) (nageenyi isarratti haa jiraatu) bahuudha. Dubbiin erga akkana taâ€™ee,

Eenyutu yeroo jalqabaatif â€œIisaan (Iyyasuus) ilma waaqayyooti (gooftaati)â€• jedhe ree?

Deebiin isaa kana fakkaata:

Yeroo jalqabaatiif Iyyasuusin Gooftaa ykn ilma gooftaati kan jedhe nama maqaan isaa **Phaawulos** jedhamuudha. Seenaa kiristaanaa keessatti seenaan Phaawulos seenaa gariiba (adda taâ€™ee) fi ajaaâ€™ibaati. Amanti Kiristaanaa jallisuu keessatti gahee olâ€™aanaa kan taphateedha. Phaawulos nama Yahuudi ture. Maqaan isaa â€œSaaâ€™olâ€• jedhamaa ture. Inni Nabii Iisaa hin argine. Yeroo Iisaan gara Amantii Rabbiitti namoota waamu fi isaan gammachisus hin dhageenye.

Yeroo isaa jalqabaa irratti, Phaawulos Kiristaanota Iisaa hordofanitti namoota diina taâ€™an gurguddaa keessaa tokko ture. Inumaa, isaan adabbaa fi garmalee rakkisaa ture.
Erga Rabbiin Oltaâ€™aan Ä°isaa gara samii ol fuudhee booda Phaawulos tasa gara Kiristaanummaaa seenu isaa labse. Erga itti seenee booda oduu addaa odeessu jalqabe. Yeroo gara Damasqoo deemu ifni akka isa marsee fi gooftaan samii irraa akka itti lallabee ni dubbata. (Barreefama asii gadii keessatti **Iisaa** =**Yesus**)
Mee wanta Phaawulos (Saaâ€™ol) jedhe Macaafa qulqulluu gara Afaan Oroomotti hiikkame, **â€œHojii Ergamtootaa Boqonnaa sagal**â€• irraa fudhannee haa ilaallu:

â€œÂ¹ Saaâ€™ol amma illee bartoota gooftaa doorsisuudhaa fi ajjeesuutti banbanaa gara angafa lubootaa dhaqee, Â³ Utuu adeemuus Damaasqootti dhiâ€™aate, kunoo, dingata ifni waaqa irraa naannoo isaatti balaqqeessaâ€™e.
â•´ Lafa dhaâ€™ees sagalee, â€œSaaâ€™ol, Saaâ€™ol, maaliif na ariâ€™atta?â€• jedhuun dhagaâ€™e.
â•µ Inni immoo, â€œEenyu ati yaa gooftaa?â€• jedhe. Sagalichis deebisee, â€œAna, Yesus, kan ati ariâ€™attu;
â•¶ garuu, kaâ€™ii, gara mandaraatti lixi! Waan gochuun siif taâ€™us sitti in himamaâ€• jedheenâ€¦..

Â¹â•¹ Nyaata nyaatees jabaate; bartoota warra Damaasqoo biras bubbule.
Â²â•° Saaâ€™ol ergasii utuu hin turin manneen sagadaa keessatti, **â€•Yesus kun ilma Waaqayyoo ti**â€• jedhee lallabe.
Â²Â¹ Warri isa dhagaâ€™an hundinuu garuu dinqifatanii, â€œNamichi kun, isa Yerusaalemitti warra maqaa Yesus waammatan balleessuuf dhamaâ€™aa ture mitii? Addana iyyuu isaanuma hidhee luboota warra angafootatti geessuudhaaf dhufee ture mitii?â€• jedhanii gaafatan.â€•
Madda: https://zoebible.page.link/ob

Keeyyata armaan olii keessatti lakkoofsa 20 fi 21 wanta jedhe sirratti hubadhaa!
(Barreefama armaan gadi keessatti **Yahuuda**=Yihudii)
Ammas Hojii Ergamtootaa Boqonnaa digdami lama (22) keessatti Phaawulos (Saaâ€™ol) akkana jechuun dubbate:
Â³ â€œAni Yihudii dha; Qiliiqiyaa keessaa Xarseesittan dhaladhe, addana Yerusaalemittan guddadhe. Gamaaliâ€™el birattis seera abaabilii keenyaaf kenname hundumaa ija irratti eegee bareera; akkuma keessan harâ€™aa kanas Waaqayyoof nan hinaafan ture.
â•´ Namoota karaa barsiisa haaraa kana irra adeemanis hamma duâ€™aatti nan ariâ€™adhan ture, warra dhiiraas warra dubartiis qabeetan mana hidhaatti galchisiisan ture.
â•µ Angafni lubootaa, yaaâ€™iin maanguddootaas guutummaatti waaâ€™ee kanaaf dhugaa anaaf ba â€˜u. Isaanuma biraa caaffata gara Yihudoota obboloota Damaasqoo jiraataniitti caafame baafadhee, jarreen kana qabee, akka isaan adabamanitti hidhee gara Yerusaalemitti fiduudhaaf, Damaasqoo nan dhaqan ture.
â•¶ â€œKaraa irra adeemaa Damaasqootti yommuu ani dhiâ€™aadhe, waareetti dingata ifni humna qabeessi naannoo kootti balaqqeessaâ€™e.
â•· Lafatti kufeen sagalee, â€˜Saaâ€™ol, Saaâ€™ol, maaliif na ariâ€™atta? jedhu dhagaâ€™e.
â•¸ â€˜Eenyu ati yaa gooftaa?â€™ jedheetan deebise; inni immoo, â€˜Ana, Yesus nama Naazireet, kan ati ariâ€™achaa jirtuâ€™ anaan jedhe.
â•¹ Namoonni anaa wajjin turan ificha arganiiru; sagalee isa anatti dubbachaa ture garuu hin dhageenye.

Â¹â•° Ani immoo, â€˜Maal godhu, gooftaa?â€™ jedheen gaafadhe; gooftaan immoo,â€™Kaâ€™ii, mandara Damaasqootti lixi, akka ati gootuuf waan Waaqayyo murtoo godhe, achitti sitti in himamaâ€™ anaan jedhe.
Â¹Â¹ Calaqqisa ifichaa irraa kan kaâ€™es iji koo arguu dhabnaan, warri anaa wajjin jiran harka qabanii mandara Damaasqootti na galchan.

Madda: https://zoebible.page.link/ob

Yeroo kana irraa eegalee, Phaawulos Iisaan (Yesuus) ilma gooftaa (waaqeyyoo) akka taâ€™e lallabuu itti fufe. Kiristaanummaa keessatti kana barsiisuun namni jalqabaa hanga isa taâ€™u gahuutti dhiibbaa guddaa uume. Barnoota kana kan fudhatu gooftaa irraa akka taâ€™e himata. Wanta inni jedhu kanaan waaâ€™ee isaa ilaalchise wanta namoonni beekan ni dhoksa. Barataa Yesus akka hin turree fi isaan akka wal hin qunnamne namoonni ni beeku. Garuu â€œAni Gooftaa irraa barnoota argadhaâ€• jedhee waan dubbatuuf wanta namoonni irraa beekan ni haguuga. Himannaa sobaa kanaan hundee amantitti ni taphate Amalli yahuuda amanti jallisuu fi micciruudha. Kanaafu, Phaawulosis yahuuda waan tureef amanti jallisuu fi micciruu eegale. Sobaan ani Kiristaana ofiin jechuun amanti Kiristaanatti akkanatti taphate.

Ä°isaan erga ol fuudhamee booda namtichi Yahudii kuni ergamtoota torbaatamaa hafuurri qulqulluun irratti buâ€™uu fi kiristaanummaan warra gammachiisaan keessaa tokko akka taâ€™ee Kiristaanonni ni amanu. Kiristaanonni warroota kanniin, â€œErgamtoota torbaatamaâ€• jechuun moggaasu. Kana jechuun kallatti hundan ergamtoota kiristaanummaan nama gammachisaniidha.

Phaawulos hanga barsiisaa Maarqos taâ€™u gahuutti dhiibbaan isaa garmalee guddate. Maarqos namoota macaafa qulqulluu barreessan keessaa tokko. Maarqos garmalee Phaawulositti maxxanuun barnoota irra barate. Ammas ni jedhu, Luqaasis barataa jallatamaa Phaawulositti maxxanu ture. Luqaasi barreessa macaafa qulqulluu keessaa tokko ture.

Yaanni, â€œIisaan (Yesus) ilma Gooftaatiâ€• jedhamu Phaawulos dura kan beekkamu hin turre. Garuu erga kiristaanummaa keessa sobaan seenee fi handhuura barnootaatti barsiisaa guddaa erga taâ€™ee booda naannoo adda addaa keessa deemun Kiristaanummaa haarawatti namoota waamu jalqabe. Ergaalee bakka adda addaatti ni erga. Ergaaleen isaa kunniin buâ€™uura barnoota amanti taâ€™an.

Tooftaa kanaan namtichi Yahuudi kuni kan isa faallessuu waan hin jirreef buâ€™uura amanti Kiristaanaa micciruu fi jallisuu dandaâ€™e jira. Sababni isaas, barnoota amantii kanniin Masiih Iisaa irraa argachaa jira isaaniin jedha. Isaanis kana amanuun ni fudhatan. Kiristaanummaa keessatti wanta seensisee ni seensise. Wanta micciree ni miccire[3].

Kanaafu, Iisaan (Yesus) (nageenyi isarratti haa jiraatu â€œAni Gooftaadha na waaqefadhaa ykn ani ilma gooftaatiâ€• hin jenne. Garuu kan kana itti maxxanse Phaawulos. Ergasii Phaawulos irraa barattoonni isaa kan akka Marqoosi fi Luqaas macaafa keessatti barreessu jalqaban. San booda ummanni Kiristaanas wallaalummaan jara kana hordofuun jallinnaa fi dukkanatti kufan. Seenaa kana erga dubbisani booda gara ifaa fi karaa qajeelaatti akka bahan isaaniif hawwina. Karaan ifaa fi qajeelaan karaa Iisaan itti waamaa tureedha. Iisaan (Yesus) akkana jechuun ummata waamaa ture:

وَإِنَّ ٱللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمۡ فَٱعۡبُدُوهُۚ هَٰذَا صِرَٰطٞ مُّسۡتَقِيمٞ ٣٦

â€œDhugumatti Rabbiin Gooftaa kiyyaa fi Gooftaa keessani. Kanaafu Isa qofa gabbaraa. Santu karaa qajeelaadha.â€• Suuratu Mariyam 19:36

Wa aakhiru daawâ€™aana anilhamdulillahi Rabbil aalamiin.

Kitaabban wabii

[1] Tafsiira Qurxubii 5/151
[2] Tafsiir Saâ€™diyyi 233, Tafsiir Qurxubii 7/214-215
[3] Kawaashif Zuyuuf â€“ Fuula-25-29, Abdurahmaan Habanka

Date Created
April 25, 2019
Author
admin